

Istutatko vielä omenapuun?

Kun toukokuuisena aamuna kävelin lähellä kotia, näin seinällä kirjoituksen: Russian culture = rape&torture. Kyseessä on Venäjän kulttuurikeskuksen rakennus. Kyseessä on sodan 72. päivä sen jälkeen, kun Venäjä hyökkäsi Ukrainaan 24.2.2022.

30. heinäkuuta 1932 fyysikko Albert Einstein kirjoitti Potsdamista kirjeen psykologi Sigmund Freudille. Hän halusi keskustella siitä, miksi sotia syttyy, ja ”onko olemassa keinoa vapauttaa ihmiset sodan onnettomuudelta?” Syyskuulla 1932 Freud vastasi Wienissä päivätyllä kirjeellä. Kirjeenvaihto on julkaistu nimellä *Miksi sota?*

Molemmat jakavat ajatuksen, että periaatteessa sotien estäminen olisi mahdollista, jos ihmiset pystyisivät sopimaan ylimmän keskusvallan asettamisesta, jolle siirrettäisiin tuomiovalta kaikissa eturistiriidoissa. Kansainliitto oli perustettu ensimmäisen maailmansodan jälkeen, Yhdistyneet Kansakunnat toisen maailmansodan jälkeen.

Käytännössä Freud oli taipuvainen pessimismiin. Kirjeessä hän viittaa viettioppiinsa, kertoo säilyttämään ja yhdistämään pyrkivästä eroksesta ja tuhoamaan ja tappamaan pyrkivästä tuhoamisvietistä. ”Huomaatte, että tämä jako kirkastaa teoreettisesti oikeastaan vain rakastamisen ja vihaamisen maailmankuulun vastakohdan, joka pitää yllä ehkä Teidänkin alallanne esiintyvän vetovoiman ja poistovoiman välisen vastakkaisuuden alkusuhdetta.” Freud toteaa, että vain rakkaus, tuhoavuuden vastavoima, voi edistää rauhaa. ”Kaikki, mikä synnyttää tunnesiteitä ihmisten välille, vaikuttaa sotaan vastaan.” Hän näkee kulttuurin kehityksen ja sivilisaation mahdollisuudet mutta myös karikot. ”Tästä prosessista saamme kiittää parasta, mitä meistä on tullut, ja suurta osaa siitä, mistä saamme kärsiä. [...] Kuinka kauan meidän vielä on odotettava, kunnes toisistakin tulee pasifisteja?” Freud näkee silti toivon vain kulttuurin kehityksessä: ”kaikki mikä edistää kulttuurin kehitystä, on työtä sotaan vastaan”.

Kun Einsteinin ja Freudin kirjeenvaihto julkaistiin nimellä *Warum Krieg?* vuonna 1933, Hitler oli jo vallassa ja ajoi pian molemmat juutalaiset miehet maanpakoon. Kirjeet eivät koskaan saaneet aiotunlaista levikkiä.

Helsingissä maaliskuussa 2022 Suomen Psykoanalyttinen yhdistys järjesti jäsenille keskustelutilaisuuden, jossa pohdittiin Venäjän hyökkäyksen aiheuttamia tuntemuksia. Kansainvälinen psykoanalyttinen yhteisö on maailman laajuinen, joten siihen kuuluu myös jäseniä sekä Ukrainasta että Venäjältä. IPA:n ja EPF:n

puheenjohtajat ovat käyneet asiasta keskusteluja, joihin myös Suomen pj Eija Repo on osallistunut. Ukrainan yhdistys ei vielä ole täysivaltainen jäsen, mutta Ukrainassa on useita analytikoita ja kandidaatteja. Heillä on hätä. Venäläiset analytikot, vaikka vastustaisivatkin sotaa, eivät uskalla tehdä sitä julkisesti. Heillä ei ole sananvapautta, vaan maassa vallitsee valtiorrori.

Henrik Enckell tuntee pitemmältä ajalta Itä-Euroopan psykoanalyysin tilanetta ja varsinkin Bulgarian yhdistystä. Hän kertoi yhteiskunnan rakenteen heijastuvan myös yhdistystoimintaan mm. siten, että avoin ja demokraattinen keskustelu ja toiminta on heille haasteellista ja uutta. Kandidaattien pj Maria Juusela luki raastavia viestejä, joissa ukrainalaiset kandidaatit kuvasivat elämisen yritystä sodan keskellä. Lopuksi Johannes Lehtonen puhui toivosta ja epätoivosta. Niin kauan kuin on edes epätoivon kokemus, on vielä toivoa. Pelon ja epätoivon kohtaaminen nimittäin vaatii toista ihmistä. Ilman objektia kadotamme jopa olemassaolon kokemuksen ja objektin tilalle tulee abjekti.

Sota loppuu aikanaan. Mutta maailmanrauha on haavoittuva, eikä kulttuuri periädy. Se on opittava, yhä uudelleen ja uudelleen.

Ukrainalainen, Kiovesta kotoisin oleva lääkäri Mihail Bulgakov kirjoitti kirjaansa *Mestari ja Margarita*, joka tunnetaan paremmin nimellä *Saatanan saappu Moskovaan*, neuvostovallan aikana vuodesta 1928 aina vuoteen 1940 asti. Neuvostojohto kielsi Bulgakovin kirjoitusten julkaisemisen. Suurvaltana Venäjä ei ole koskaan viehättänyt, totesi Sami Sillanpää tänään *Helsingin Sanomissa*. ”Bulgakovilaisen piruilun hengessä voi todeta teoksen olevan varsin ajankohtainen. Moskovasta johdettu valtio on edelleen surkea, ja Saatanakin on taas liikkeellä.”

Emme halua sen johtavan kolmanteen maailmansotaan.

Tämän lehden kirjoituksissa pohdimme ympäristökatastrofia, radikaalia psykoanalyysia ja yhteyden mahdollisuutta.

Anna Lilja
päätoimittaja